

Zápis

z obhajoby disertační práce pana Mgr. Lukáše Jirsy konané dne 22.2.2011.

Téma práce: „Sociologická imaginace a film v kulturologické perspektivě“

Přítomní: Doc. PhDr. Ivan Mucha, CSc.
Prof. PhDr. Tomáš Durdík, DrSc.
PhDr. Václav Soukup, CSc.
PhDr. Lenka Opletalová, Ph.D.
Doc. MgA. Martin Štoll, Ph.D.

Předseda komise pan Doc. PhDr. Ivan Mucha, CSc. zahájil obhajobu a představil přítomným kandidáta Mgr. Lukáše Jirsu.

Školitel PhDr. Václav Soukup, CSc. představil doktoranda a seznámil komisi s uchazečem a jeho dizertační prací.

Kandidát seznámil přítomné se svou dizertační prací:

Disertační práce *Sociologická imaginace a film v kulturologické perspektivě* má za cíl prozkoumat možnosti vztahu sociologické imaginace a filmu v návaznosti na současný rychle se proměňující život člověka na planetě Zemi a na jeho rozšiřující se hranice odpovědnosti.

Práce je rozdělena do tří částí: I. Teoretická – v té rozebírám pohled na současné proměny společnosti a z nich vyplývající etické nároky, II. která se zabývá Filmem jako nástrojem sociologické imaginace – v ní zkoumám, jakým způsobem umění slouží k poznávání světa a našeho života a III. část práce je věnována již konkrétním filmům a jejich interpretaci ve vztahu k první teoretické části práce.

V rámci metodiky své práce bych rád podotknul, že zkoumám současnou situaci obyvatele Západu – nejde mi tedy o pohled historický (diachronní) ani o pohled komparační.

První teoretická část práce vychází z konceptu sociologické imaginace tak, jak ji definoval Ch. W. Mills, tedy jako schopnost vsadit svůj vlastní život (biografii) do širších souřadnic stavu světa, společnosti. Jedná se o schopnost pochopit, v jaké pozici se nachází jedinec, který je průsečíkem své vlastní biografie a zároveň obecné historie – stavu světa.

V první části práce ukazují, že svět prochází obdobím bezprecedentních změn, aniž by si jich byl jednotlivec vědom. (A sociologická imaginace by měla vést právě k uvědomování si těchto změn – a tedy k realističtějšímu pohledu na svět.) Rozsah změn dokládám koncepcí socio-antropologických mutací filozofa dějin Jaroslava Krejčího a tezemi francouzského antropologa a filozofa Edgara Morina o planetarizaci světa. Tyto pohledy pak doplňuji teorií o rizikové společnosti Ulricha Becka.

Provedl jsem určitou diagnózu doby. Jaké etické nároky z takové diagnózy vyplývají?

Na základě myšlenek těchto tří myslitelů se dostávám k etickým otázkám, které vyplývají z jejich koncepcí: odkazují na Hanse Jonase a jeho etiku odpovědnosti a na Edgara Morina a jeho etiku pro planetární éru. V závěru I. části se pak obracím k E. Lévinasovi a jeho pojetí odpovědnosti vůči druhému („tváří v tvář“). Nelze budovat odpovědnost vůči lidstvu bez odpovědnosti vůči druhému (bližnímu), který se nachází v naší bezprostřední blízkosti.

V druhé části ukazují, jakým způsobem pohlížet na umění, aby mohlo být nástrojem sociologické imaginace.

Třetí část pak slouží jako ověření tezí z druhé části práce – interpretují filmy, na které pohlížím prizmatem první teoretické části.

Poté byly předneseny závěry posudků oponentů Doc. Martina Matějů a Doc. Vladimíra Suchánka.

Kandidát Mgr. Lukáš Jirsa odpověděl na posudky oponentů.

1. Jaký význam a vliv může mít jedinec na společnost?

odpověď: Pozice jedince ve společnosti je paradoxní: jedinec na první pohled nemá vliv na společnost žádný. Zároveň je každá společnost tvořena jedinci, z nichž někteří mohou mít značný sociokulturní vliv. Sociologická imaginace usnadňuje lidem orientaci v tom, které oblasti spadají do sféry našeho vlivu a které ne. Kandidát podložil svou odpověď konkrétními teoriemi – např. teorie Ruth Benedictové.

2. Proč byl vybrán právě film jako interpretačně nejrelevantnější nástroj sociologické imaginace?

odpověď: Film je součástí médií. Má proto podíl na socializaci, dává nám symboly a utváří náš svět. Zároveň je film uměleckou formou. Je způsobem, jak se dívat na společnost. Cílem sledování filmu je *full filmic experience* (italský teoretik médií F. Casetti) – odehrává se tehdy, když dochází k proměně pohledu na svět (prožitek, debata...)

3. Jak kandidát chápe fenomén umění?

odpověď: Umění je zvláštní způsob, jak uchopit společnost. Má jinou naléhavost, než situace v našem normálním životě. Má vyšší intenzitu, protože soustředí naši pozornost k jednomu nebo jen několika podnětům zároveň, a tak zostřuje naši pozornost, která je v normálním životě stále rozptýlována mnoha dalšími podněty a nutností na ně reagovat. Umění nám poskytuje odstup, abychom se na situaci mohli podívat z více stran. Zároveň umění přesahuje do našeho života a ukazuje nám jiné způsoby řešení, které bychom si jinak nemuseli uvědomit.

Umělecké dílo rozšiřuje naši zkušenost – tedy zostřuje naše vidění a schopnost rozlišovat. A tím se ukazuje, že může být vhodným nástrojem pro budování sociologické imaginace.

4. Skutečně existuje globální občanská společnost?

odpověď: Ne v dostatečné míře. Člověk se necítí být součástí světové společnosti. Globální společnost je propojena spíše pomocí ekonomických vazeb. Globální společnost tedy neexistuje, ale měla by existovat.

Edgar Morin: hovoří o světové společnosti (*société-monde*) – existuje hardware (komunikační prostředky, technologie, ekonomie), ale není rozvinutý software – vědomí příslušnosti k *société-monde* je značně nevyvinuté. Posílení ve směru vědomí příslušnosti ke světové společnosti je podle Morina vzdělání – to považuje za základní nutnost potřebnou k přežití lidstva v tomto století.

5. Existují univerzální lidská práva?

Kandidát: V každém kulturním kontextu nabývá otázka práv jinou platnost. Kandidát nepopírá existenci lokálních systémů práv a jako kulturolog si je vědom premisy kulturního relativismu.

Nicméně globální aspirace na univerzální práva zde skutečně je – toho důkazem je i Všeobecná deklarace lidských práv (přijata Valným shromážděním OSN v roce 1948 - lze ji považovat za transkulturní výsledek interkulturního dialogu – byla podepsána napříč kulturami včetně Číny, Afghánistánu atd.

Je také otázkou, jak jsou lidská práva dodržována: J. Krejčí ukazuje, že i v Evropě se plně dodržování Deklarace týká asi jen 65 procent obyvatel a v celku světové populace pak jde pouze o 13% lidstva.

Celkově hodnotí oba oponenti ve svých posudcích práci jako invenční, kvalitní a doporučují ji k obhajobě.

Diskuse:

PhDr. Václav Soukup, CSc. – Mgr. Lukáš Jirsa

Odpověděl si kandidát na některé své otázky, které zakomponoval do práce? Tedy lze skrze film skutečně budovat sociologickou imaginaci?

→ Ano, film lze používat způsobem představeným v práci. A lze jej používat také při výuce. Kandidát přednáší na Vyšší odborné škole publicistiky v Praze. Součástí jeho výuky na této škole a v rámci přednášek na FF UK bylo představení konkrétního myslitele, následné promítání určitého filmu a hledání korelace mezi přístupy myslitele a myšlenkami z filmu. Do hledání vztahů mezi teoretickými koncepcemi a filmem se zapojili i studenti.

PhDr. Lenka Opletalová, Ph.D. – Mgr. Lukáš Jirsa

Jaký způsobem vybíral kandidát filmy?

→ kandidát vybíral filmy s uměleckými aspiracemi a autory, kteří vědomě zacházejí s danou problematikou, tedy svojí snahou vlastně též napomáhají budování sociologické imaginace, ač o ní sami samozřejmě nehovoří.

Prof. PhDr. Tomáš Durdík, DrSc. – Mgr. Lukáš Jirsa

Otázka manipulace uměním.

→ kandidát se vzhledem k rozsahu práce této problematice nevěnoval a vybíral si jen ty filmy, které se interpretaci nabízí.

Komise navrhla udělit titul doktor (Ph.D).

Zapsala PhDr. Kateřina Boháčová

Podpis předsedy komise
